

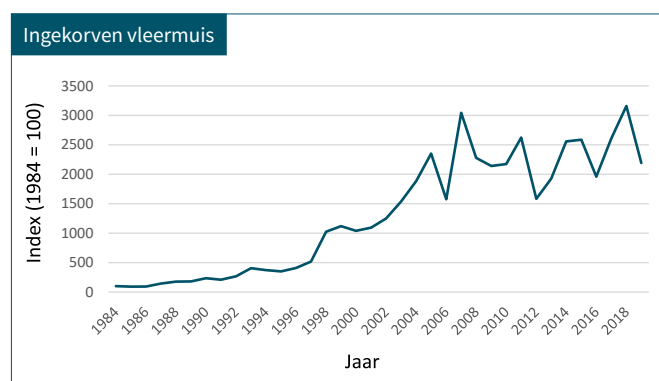
NEM Zoldertellingen Vleermuizen

Het NEM meetprogramma Vleermuizen Zoldertellingen geeft de trends van de populatie ontwikkelingen van ingekorven vleermuis en de grijze grootoorvleermuis. Daarnaast wordt de verspreiding van verschillende soorten onderzocht. De gegevens zijn vanaf 2007/2008 binnen het NEM door vrijwilligers verzameld. Het meetprogramma maakt ook dankbaar gebruik van reeds eerder verzamelde gegevens van grijze grootoorvleermuis en ingekorven vleermuis. In deze Telganger gaan we in op de populatietrends en verspreidingskaarten.

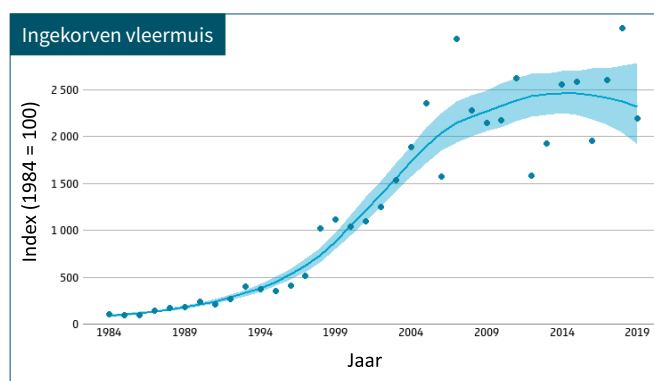
Populatietrends

Binnen het NEM Vleermuizen Zoldertellingen kan het CBS op basis van de tellingen door vrijwilligers twee belangrijke trends berekenen: die van de grijze grootoorvleermuis en ingekorven vleermuis. Afgelopen tijd heeft het CBS de berekeningen verder geautomatiseerd en is de berekening voor de ingekorven vleermuis aangepast. We kennen nu 20 objecten waar ooit of nog steeds ingekorven vleermuizen gebruik van maken. De 'nieuwe' verblijven worden niet elk jaar in dezelfde mate gebruikt. Dit komt vooral doordat grote groepen uiteenvallen in kleinere groepen, maar ook weer niet elk jaar, ook wel 'fission and fusion' genoemd. Dieren bleken ook binnen een cluster van objecten sommige objecten jaren niet te gebruiken en daarna ineens wel, en andersom (bijvoorbeeld op het kloosterterrein van de Abdij Lilbosch). Ook doken er nog oude tellingen op (met dank aan de telgroep!). Door al deze omstandigheden bleek de reguliere manier van trendbepaling een licht vertekend beeld te geven. In samenwerking met de telgroep en de Zoogdiervereniging is CBS aan de slag gegaan om de trendbepaling aan te passen, zodat deze beter past op het gedrag van de ingekorven vleermuis.

Figuur 1 laat het verloop van de indexgetallen zien. Deze geeft echter niet de trend zelf aan en ook niet binnen welke bandbreedte deze met 95% betrouwbaar is. Daarom wordt vanaf nu de trend weergegeven zoals in Figuur 2, waar de trend (blauwe lijn) en de betrouwbaarheid (blauwe band) wél te zien zijn. Nu zien we dat deze bandbreedte groter wordt in de loop van de tijd, maar dit lijkt vooralsnog een artefact van de methode en is iets waar het CBS mee bezig is om aan te passen. Voor de ingekorven vleermuis is de trend vanaf het begin van de tellingen (1984) zeer positief, maar de laatste twaalf jaar is deze slechts matig positief. De positieve trend vlakkt dus af en lijkt zelfs negatief te worden, maar dat zal de komende jaren duidelijker worden.

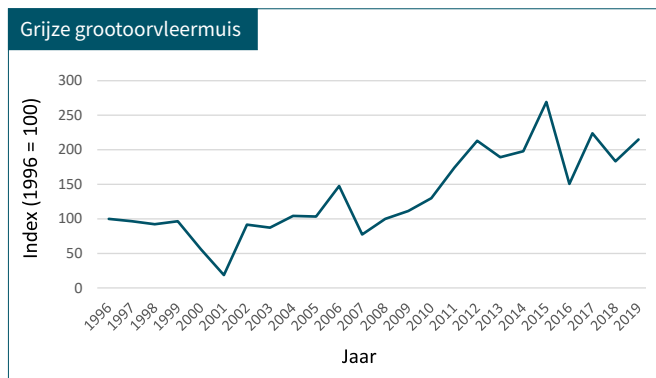

Figuur 1. Indexverloop ingekorven vleermuis.

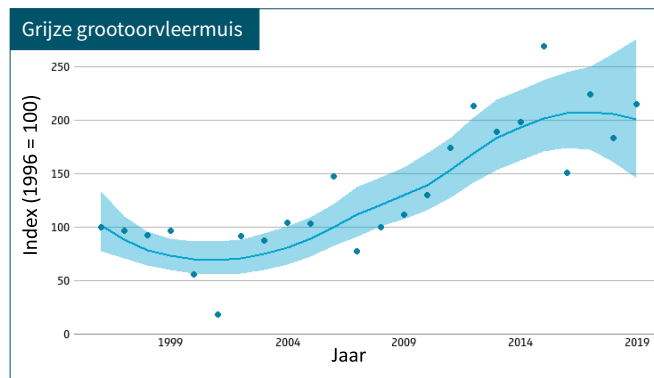

Figuur 2. Indextrend ingekorven vleermuis.

Voor de grijze grootoorvleermuis kennen we (veel) meer objecten die gebruikt worden of werden (92). De soort vertoont het 'fission and fusion'-gedrag minder of niet. Figuur 3 geeft het indexverloop weer en figuur 4 de trend van de index. De trend is matig positief over de lange termijn én over de afgelopen twaalf jaar. Evenals bij de ingekorven vleermuis lijkt de trend recent af te vlakken.

Figuur 3. Indexverloop grijze grootoorvleermuis.

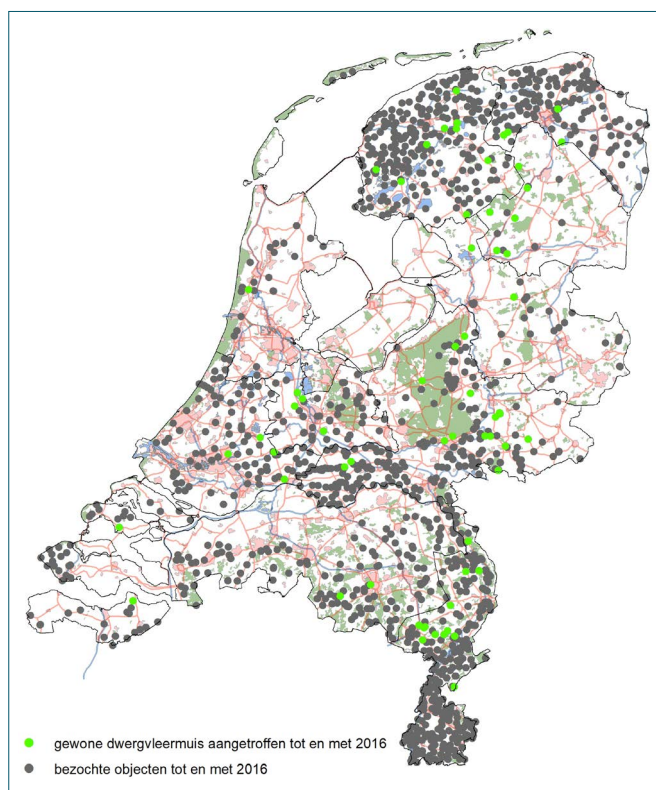

Figuur 4. Indextrend grijze grootoorvleermuis.

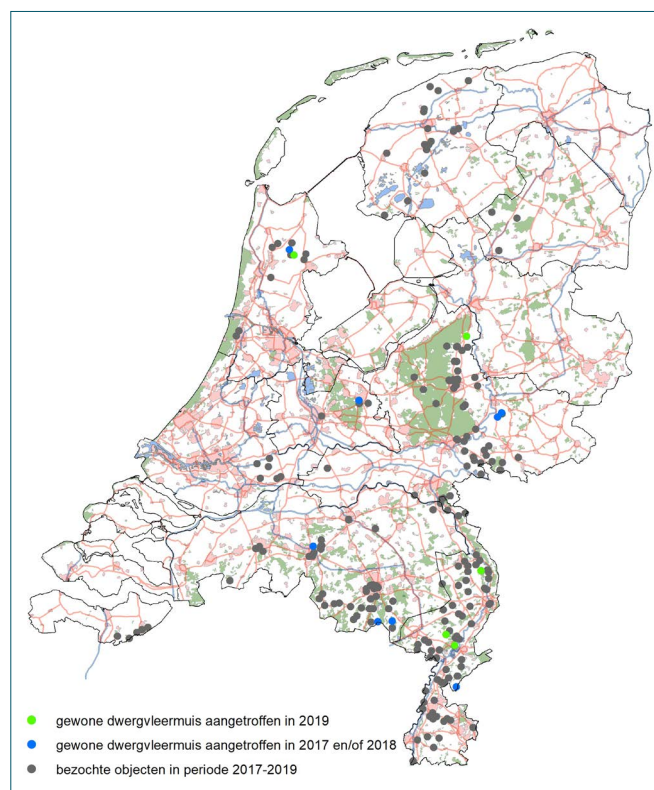
Verspreiding

Naast de trends van de grijze grootoorvleermuis en de ingekorven vleermuis geeft het meetprogramma ook waardevolle informatie over de verspreiding van (verblijfplaatsen van) andere vleermuissoorten.

In onderstaande figuren wordt de verspreiding gegeven van twee perioden: tot en met 2016 en na 2016 op basis van aangetroffen (mest of exemplaren van) dieren. Afhankelijk van de soort en regio zijn de eerste waarnemingen in de regel vanaf 1980 (zuiden van Nederland) of 2008 (rest van Nederland). Het is duidelijk te zien dat in de afgelopen drie seizoenen een relatief klein aantal objecten is bezocht ten opzichte van alle bezochte objecten over de jaren heen.

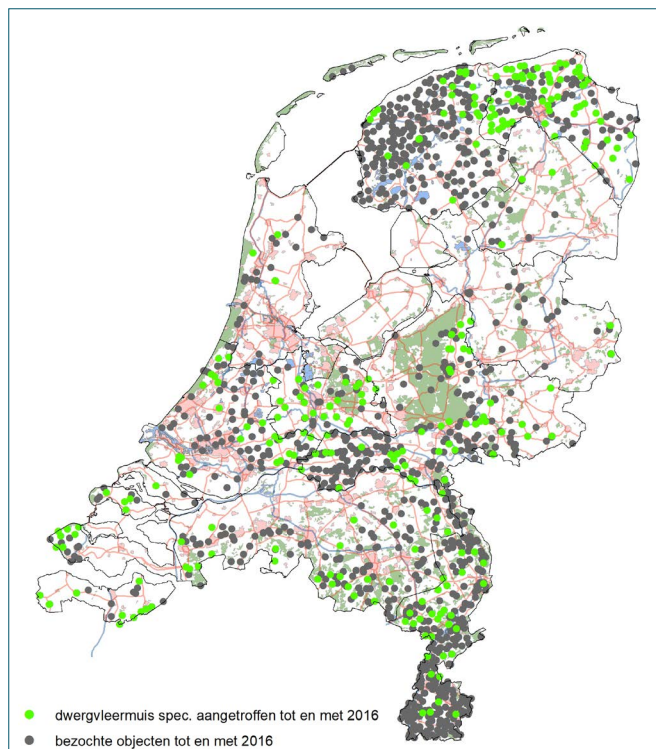
Figuur 5a. Verspreiding op basis van zoldertellingen van de gewone dwergvleermuis (tot en met 2016).

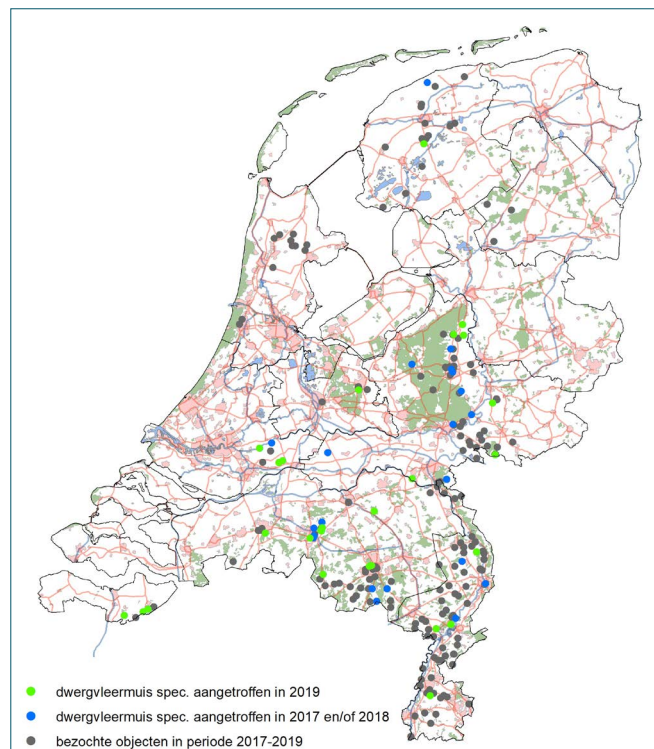
Figuur 5b. Verspreiding op basis van zoldertellingen van de gewone dwergvleermuis (na 2016).

Gewone dwergvleermuis

Dieren of sporen van gewone dwergvleermuizen worden lang niet in alle torens en zolders aangetroffen, zo laat figuur 5 zien. Hier speelt zeker mee dat de keuteltjes vaak als 'dwergvleermuis spec.' worden opgegeven. Immers het onderscheid tussen ruige en gewone dwergvleermuiskeuteltjes is niet goed te maken. We zien in deze kaartbeelden dus voornamelijk aangetroffen dieren. Dat dieren maar in een klein aandeel van de objecten wordt gezien is niet verwonderlijk, gewone dwergvleermuizen kruipen vaak diep weg in scheuren e.d. en zijn dus niet makkelijk te vinden. Figuur 6 laat daarentegen zien dat (sporen van) 'dwergvleermuizen' wél in veel objecten worden waargenomen, maar zeker niet in alle objecten.

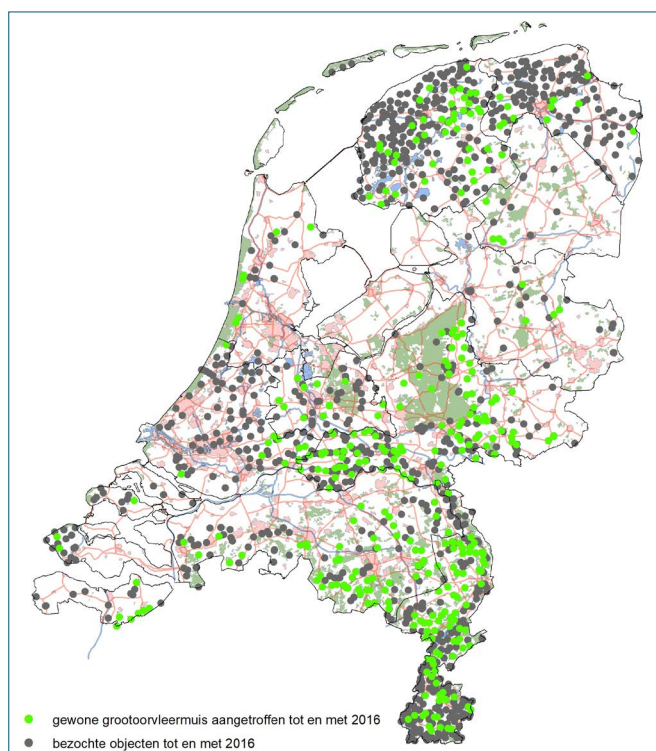
Figuur 6a. Verspreiding op basis van zoldertellingen van 'dwergvleermuis spec.' (tot en met 2016).

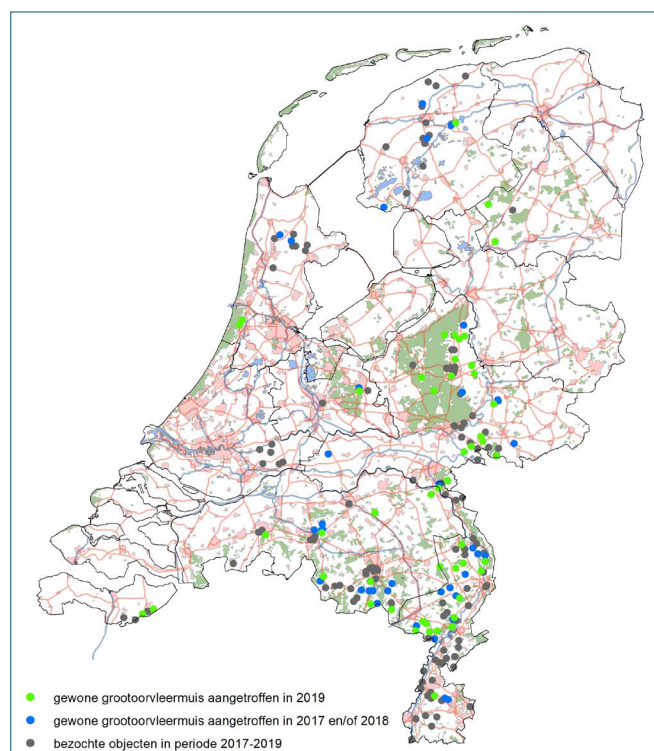
Figuur 6b. Verspreiding op basis van zoldertellingen van 'dwergvleermuis spec.' (na 2016).

Gewone grootoorvleermuis

Figuur 7 laat de verspreiding van de gewone grootoorvleermuis zien. Opvallend zijn het 'gat' in de verspreiding in de randstad, grofweg Den Haag-Rotterdam-Amsterdam en de afwezigheid van de gewone grootoorvleermuis op veel Groningse zolders in de periode tot en met 2016. Dit beeld komt niet (helemaal) overeen met het beeld op verspreidingsatlas.nl. In de periode voor 2016 worden gewone grootoorvleermuizen wel degelijk in beide gebieden waargenomen. Blijkbaar gebruiken de dieren dus, relatief ten opzichte van andere regio's, vaker andere verblijven dan de bezochte zolders en torens in deze twee gebieden. Gewone grootoorvleermuizen gebruiken ook holtes in bomen en zolders van woonhuizen als verblijfplaatsen in de zomer.

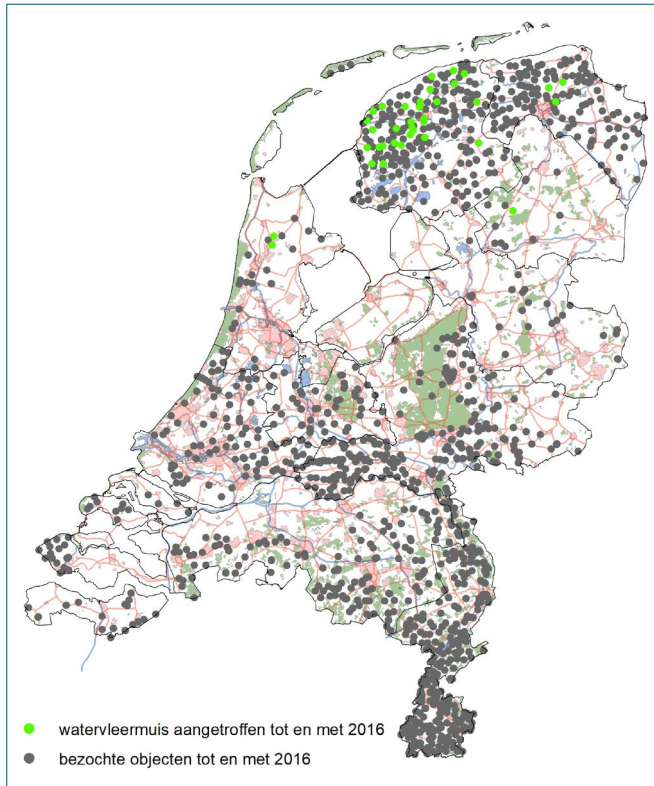
Figuur 7a. Verspreiding op basis van zoldertellingen van de gewone grootoorvleermuis (tot en met 2016).

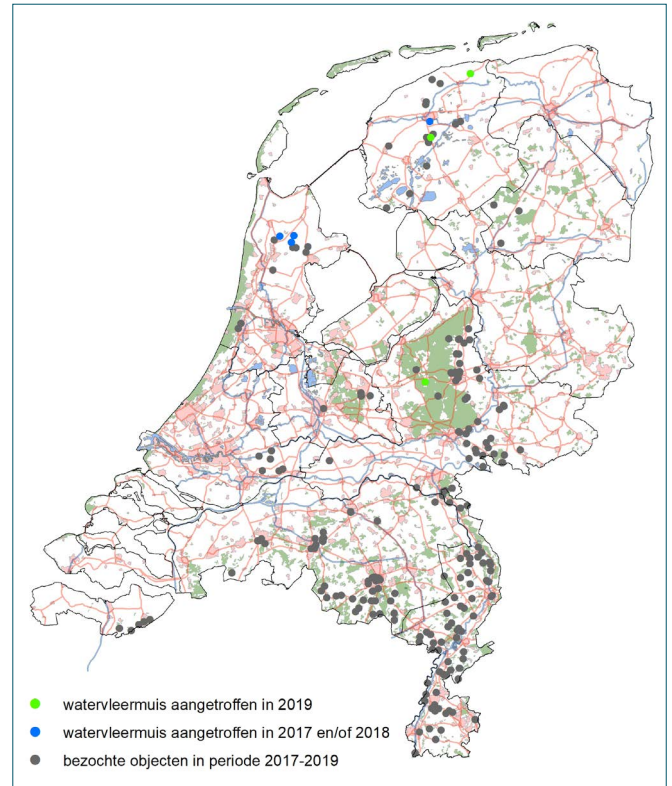
Figuur 7b. Verspreiding op basis van zoldertellingen van de gewone grootoorvleermuis (na 2016).

Watervleermuis

Watervleermuizen worden in de zomerperiode enkel in het noorden van Nederland op de bezochte torens en zolders aangetroffen (figuur 8). Maar een dier is ook in 2019 op de Veluwe in een kerk aangetroffen op de overgang van de zomer- naar de winterperiode. Wintergebruik van torens is bekend van watervleermuizen. Het kan daarom zeker de moeite lonen om ook in de winter torens te bezoeken (het geldt dan als een wintertelling en gegevens kunnen via het meetprogramma NEM Vleermuizen Wintertellingen worden doorgegeven).

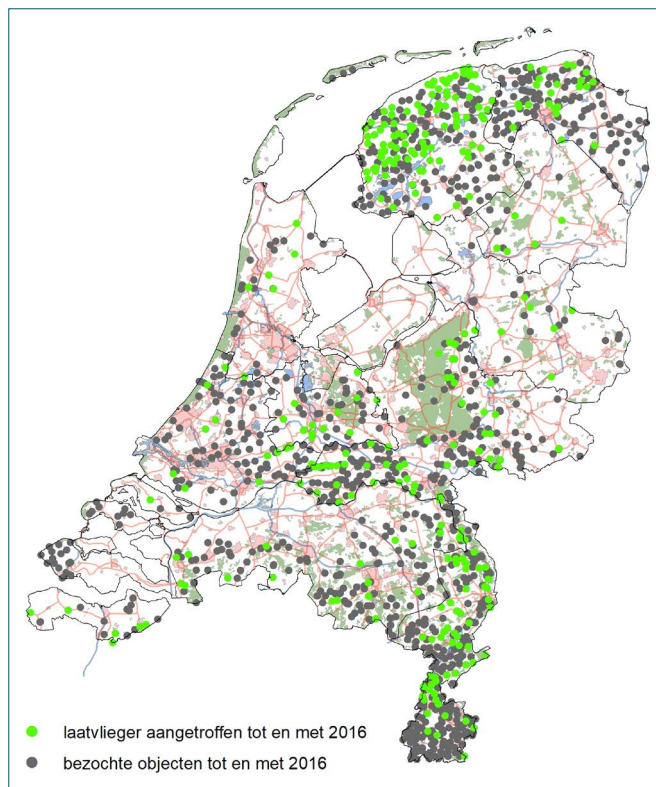
Figuur 8a. Verspreiding op basis van zoldertellingen van de watervleermuis (tot en met 2016).

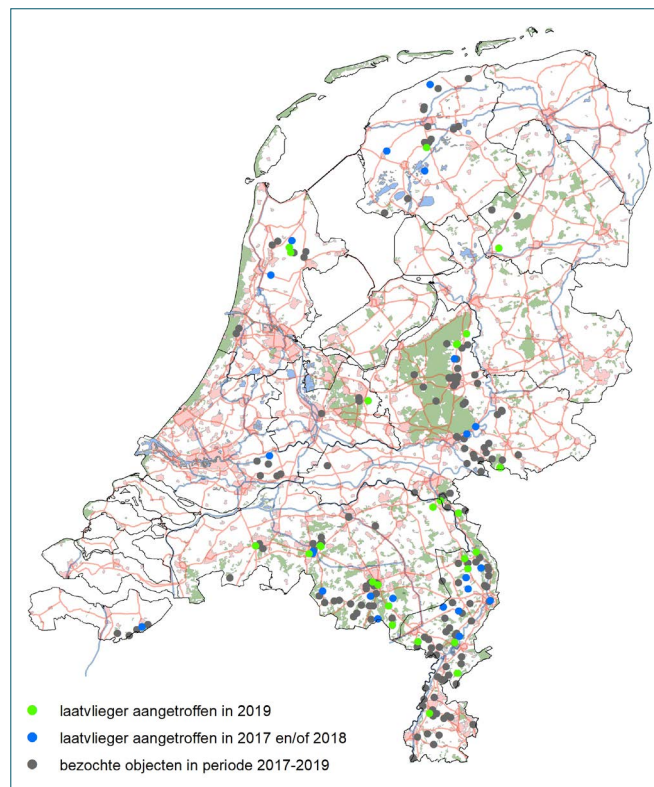
Figuur 8b. Verspreiding op basis van zoldertellingen van de watervleermuis (na 2016).

Laatvlieger

Opvallend is het 'gat' in de verspreiding in de randstad, grofweg Den Haag-Rotterdam-Amsterdam en in Zuid-Limburg in de periode tot en met 2016 (figuur 9). Dit beeld komt niet overeen met het beeld op verspreidingsatlas.nl. Blijkbaar gebruiken laatvliegers relatief veel andere verblijfplaatsen dan de bezochte torens en zolders in deze regio.

Figuur 9a. Verspreiding op basis van zoldertellingen van de laatvlieger (tot en met 2016).

Figuur 9b. Verspreiding op basis van zoldertellingen van de laatvlieger (na 2016).

Tot slot

De verschillende intensiveringen van tellingen door studenten leveren waardevolle resultaten op. Ken of ben je een student die een stage zoekt: we kijken graag hoe we kunnen helpen. Het digitale portal wordt steeds meer gebruikt. Graag horen we suggesties ter verbetering of hoe het gebruik makkelijker kan, tenslotte is het portal voor de tellers! Voor vragen en suggesties gebruik het emailadres: NEMzoldertellingen@zoogdiervereniging.nl.

NEM Meetprogramma Zoldertellingen vleermuizen: Marcel Schillemans (landelijk coördinator), Erik Korsten, Martijn van Oene, Jelle van Zweden (CBS) en Tom van der Meij (CBS).